

חינוך מהסרטים – קולנוע ככלי פדגוגי וחינוכי

ממצים: ד"ר אסף משולם, מר אבי המי

קורס בחירה שנתי

הקורס מיועד לתלמידי התואר הראשון שנים ב, ג במחלקה לחינוך.

מטרות הקורס

בתקופה המגדירה את עצמה The visual age, המדיה החזותית הולכת ותופסת מקום מרכזי גם בתחום החינוך. סרטי קולנוע מתווכים את בית הספר ואת עבודתו/ה של המורה לקהל הרחב, כמו גם לאנשי החינוך עצמם; סרטים וקטעי וידאו משמשים בפרקטיקה הפדגוגית במגוון דרכים; צילום וידאו הופך לכלי עזר כמעט הכרחי בהכשרת מורים/ות ובתהליכים של שיפור הוראה ולמידה; וכמובן, הולך וגובר השימוש במדיה האודיו-וויזואלית ובצילום כאמצעים מתודולוגיים במחקר האקדמי בתחום החינוך. בליבת הקורס נבקש להציע לסטודנטים/יות את רעיון **האוריינות הסינמטית הביקורתית** בתחום החינוך. החל מזהו המרכיבים הבונים משמעות קולנועית, דרך הבנה של הקונטקסט שבו "נכתב" הסרט, זיהוי אופני הייצור, הבעלות על הידע המועבר, ועד ניתוח האידיאולוגיות הסמויות והמניפולציה האפשרית על קהל הצופים/ות. עם הידע והשפה החדשה שנלמד, ובאמצעות סרטי קולנוע, נצא למסע שמטרתו לדון באופן ביקורתי ומעמיק בסוגיות בתחום החינוך, מתוך כוונה לפתח מודעות לאופן בו פועל המדיום האודיו-וויזואלי וללמוד כיצד לעשות בו שימוש מושכל ונכון בתחומי החינוך השונים.

נושאי לימוד

- א. מבע קולנועי.
- ב. אוריינות סינמטית - קריאה ביקורתית במדיה אודיו-וויזואלית (וידאו, טלוויזיה וקולנוע).
- ג. סוגיות שונות בתחום החינוך בראי הקולנוע, מבט ביקורתי:
  - דמות המורה בקולנוע.
  - המורה הישראלי, קווים לדמותו.
  - מה בין מורים, תלמידים והורים?
  - ניהול בתי ספר.
  - חינוך מכיל והתמודדות עם שונות.
  - סוגיות מגדריות במקצוע ההוראה.
- ד. קולנוע ככלי פדגוגי וחינוכי.
- ה. וידאו ככלי עזר להכשרת מורים ושיפור הוראה.
- ו. וידאו ככלי טיפולי וככלי להעצמה חברתית.
- ז. וידאו ככלי מתודולוגי במחקר.

דרכי הוראה

הקורס ישלב לימוד עיוני בכיתה, צפייה בסרטים והתנסות בצילום ועריכת סרטונים. הסרטים הנלמדים יהיו שמורים בספרייה לצפייה עצמאית של הסטודנטים. בשיעור נקרין וננתח קטעים מתוך הסרטים השונים.

דרישות הקורס ומטלות

נוכחות חובה והשתתפות פעילה בשיעורים; קריאת חומר תיאורטי וצפייה בסרטים רלוונטיים לקראת המפגשים; הגשת שלושה רפרטים ביקורתיים על פי סרט ומאמר (לבחירה מהנושאים הנלמדים); הפקת סרטון בן דקה. פרויקט סיום: הכנה של מערך שיעור מבוסס סרט (מבחרה על פי נושאי הקורס).

פירוט הציון הסופי:

- א. מעורבות ותרומה לדיון הכיתתי: 10%
- ב. הגשת רפרטים: 30%
- ג. הפקת סרטון: 10%
- ד. עבודה מסכמת: 50%.

*ציון עובר בקורס - 56

תכנית הקורס

סמסטר א

שיעור	נושא	מאמרים לקריאה	סרטים
1	הקדמה והיכרות בין משתתפי הקורס. מטרות ומבנה הקורס. צעדים ראשוניים בשפת הקולנוע והטלוויזיה.		
2,3,4	מבע קולנועי ואוריינות חזותית: הכרות עם שפת הצילום. העריכה הקולנועית. סיפור ותסריט. צפייה מושכלת בדימויים קולנועיים, זיהוי מניפולציות קולנועיות, חשיפת מנגנוני הכוח העומדים ביסוד הטקסט הקולנועי ודרכי הפצתו.	חובה: גיאנטי, ל' (2000). להבין סרטים. האוניברסיטה הפתוחה. שליטא, ר', פרידמן, א', הרטאן, ר' (2011). אוריינות חזותית בפעולה - חינוך בעידן החזותי. הוצאת הספרים של מכון מופ"ת. רשות: בורשטיין, י' (1998). קולנוע: פענוח, פרשנות, פיתוי: מחשבות על צפייה בסרטים. תל אביב: סל תרבות ארצי, אמנות לעם. אבישר, א' (1995), אמנות הסרט, הטכניקה והפואטיקה של המבע הקולנוע. האוניברסיטה הפתוחה. אסתרקין, ר' (2008). להבין קולנוע, להבין את העולם. בתוך הד החינוך, פ"ב, א', יוני 2008.	קטעים מתוך סרטי האחים לומייר; "אניית הקרב פוטיומקין"; "הבלתי משוחזרים"; "רשומון"; "הציפורים"; "האזרח קיין"; "המופע של טרומן" ואחרים.
5,6,7,8	דמות המורה בקולנוע העולמי	חובה: בורבסקי, ד' (2003). הפוליטיקה של אוטופיה – דמות המורה האידיאלי בקולנוע ההוליוודי. עיון ומחקר בהכשרת מורים, המכללה האקדמית גורדון. שנר, מ' (2010). המורה הטוב, התלמיד הטוב ובית הספר הטוב במציאות תרבותית גלובלית. מעוף ומעשה 13.	"יומני החופש", "המאמן קרטור", "בחזית הכיתה", "סיכון מחושב", "תיכון ההזדמנות האחרונה", "ללכת שבי אחריו", "רמאים", "מועדון הקיסר", "לאדוני באהבה", "Stand And

שיעור	נושא	מאמרים לקריאה	סרטים
		<p>רשות: לעאל, א'. (2008). ללכת שבי אחריו. בתוך הד החינוך, פ"ב, 6א', יוני 2008. הרפז, י'. (2016). הוראה מעוררת השראה. הד החינוך, צ'6, 52-55. שימשוני, ר'. (2015). ניהול כיתה זו אמנות. הגיע זמן חינוך. גולן, י'. (2008). לסניור באהבה – בין מציאות לבדיון. בתוך הד החינוך, פ"ב, 6א', יוני 2008.</p>	<p>Deliver " (לסניור באהבה).</p>
9,10	המורה הישראלי בקולנוע – הכל חוץ מגיבור הוליוודי	<p>חובה: טורין, א'. (2014). ייצוגי מורים בתקשורת הישראלית. מכון מופ"ת. רייכל, נ', רבן, א'. (2010). השתקפותו של דיוקן המורה הישראלי בראי הקולנוע. מעוף ומעשה 13, מכללת אחוה. רשות: טלמון, מ'. (2001). בלוז לצבר האבוד: חבורות ונוסטלגיה בקולנוע הישראלי. תל אביב: האוניברסיטה הפתוחה.</p>	<p>"רובה חוליות", "קלרה הקדושה", "בלוז לחופש הגדול", "האסונות של נינה", "כנפיים שבורות", "אור", "אדמה משוגעת", "הכוכבים של שלומי", "המורה אירינה".</p>
11	יחסי מורה, תלמיד והורה בקולנוע	<p>חובה: נוי, ב'. (2014). של מי הילד הזה? על יחסי הורים עם בתי הספר. (עמ' 58-43, 67-59). רשות: שכטמן, צ', ובשריאן, ע' (עורכים). (2015). בין הורים למורים בחינוך העל יסודי. עמ' 14-20.</p>	<p>"מעבר ללוח", "תעביר את זה הלאה", "הכל מתחיל היום", "לנגן מהלב", "המורה", "המורה about a boy".</p>
12	להיות מנהל/ת מהסרטים	<p>חובה: לבנון-מורדוך, א'. (2011). דמותו של מנהל בית הספר: ייצוגו על מסך הקולנוע כמנהיג וכמוביל שינוי. החינוך וסביבו, ל"ג, מכללת סמינר הקיבוצים.</p>	<p>"מיסטר ציפס", "קס", "המנהל".</p>
13	להיות מורה אישה - מה בין מורות למורים בקולנוע ומה זה אומר על האופן בו אנחנו תופשים את מקצוע ההוראה.	<p>חובה: בן פרץ, מ' (2002). אישה מורה. בתוך: מ' צלרמאייר ופ' פרי (עורכות), מורות בישראל: מבט פמיניסטי (134-146), הקיבוץ המאוחד.</p>	<p>"יחסים מסוכנים" "חיך של מונה לזזה".</p>

סמסטר ב

שיעור	נושא	מאמרים לקריאה	סרטים
1	לומדים לעשות סרטים – סדנת התנסות בצילום ועריכת סרטונים	<p>הפקת סרטון בן דקה</p>	
2,3	צפייה ושיח סביב סרטונים אישיים		
4,5,6	סרטים ככלי עזר פדגוגי	<p>חובה: מלמד, א'. (2012). הסרט הסתיים, ועכשיו מה? מודל רב-תכליתי לניהול דיון בכיתה בעקבות צפייה בסרט. הד החינוך, גיליון 05, אפריל 2012, עמודים 122-123. Blasco, P. G., González-Blasco, M., Levites, M. R., Moreto, G., & Tysinger, J. W. (2011). Educating through Movies: How Hollywood Fosters Reflection. Creative Education, 2, 174–180. רשות:</p>	<p>"הקו האדום הדק", http://teachwithmovies.org, אני והחברה, "טרזן מגומי", "הכוכבים של שלומי", "נשים אמתיות"; תעביר את זה הלאה, סיפור קיץ, לחלום באותיות; מועדון ארוחת הבוקר, כנפיים שבורות, לרכב על לווייתן, החיים יפים, צבע גן העדן ואחרים.</p>

שיעור	נושא	מאמרים לקריאה	סרטים
		<p>בראשית, ח', זנד, ש', צימרמן, מ' (עורכים), (2004). קולנוע וזיכרון – יחסים מסוכנים? ירושלים: מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל.</p> <p>אבני, ע', רותם, א', (2016). למידה בעין העדשה המקוונת. משרד החינוך.</p> <p>Blasco, P. G., Monaco, C.F., Benedetto, MAC, Moreto, G., & Levites, M. R. (2010). Teaching Through Movies in a Multicultural Scenario: Overcoming Cultural Barriers through emotions and reflection. Fam Med, 42 (1),22–24.</p> <p>Stoddard, J. (2014). Teaching thoughtfully about and with film. Social Education, 78(5), 220-224.</p>	
7,8	התמודדות עם שונות	<p><u>חובה:</u> וסרצוג-רביד, ר'. (2008). מי לקוי-גאון של אימא: בתוך הד החינוך, פ"ב, 6א', יוני 2008.</p> <p><u>רשות:</u> לירן-אלפר, ד', וקמה, ע'. (2006). עיצוב הגוף וחיטוב הזהות: ייצוגי הגוף בטלוויזיה המסחרית בישראל, תל אביב: מכון הרצוג, אוניברסיטת תל אביב.</p>	"הכוכבים של שלומי", "סיפורו של ויל האנטינג", "פלא".
9,10	שימוש בווידאו להכשרת מורים, גיבוש זהות מקצועית ושיפור ההוראה.	<p><u>חובה:</u> Sherin, M. G. (2000). Viewing teaching on videotape. Educational Leadership. May2000, Vol. 57 Issue 8, p36.</p> <p><u>רשות:</u> Brunvand, S. (2010). Best practices for producing video content for teacher education. Contemporary Issues in Technology and Teacher Education, 10(2), 247-256.</p> <p>Lefstein, A. & Snell, J. (2010). "Better than best practice – Developing dialogic pedagogy."</p>	"Teach Like a Champion: 49 Techniques that Put Students on the Path to College", Doug Lemov, 2010 (DVD part) "Être et avoir", "Entre Les Murs",
11,12,13	מרחיבים את אפשרויות השימוש בווידאו - יישומים של המדיה האודיו-וויזואלית ככלי לשינוי חברתי ואישי: Video Therapy. Photovoice. Literacy Through Photography. Participatory Video. Digital storytelling.	<p>Video Therapy</p> <p><u>חובה:</u> גיל-לאופר, מעין, (2013). "משחק מול מצלמה" ככלי חינוכי טיפולי. הוצ' מכון מופ"ת, בתוך: דפי יוזמה: כתב עת ליוזמות חינוכיות בהכשרת מורים, כרך: 7, עמודים: 87-106.</p> <p><u>רשות:</u> סהר', ע', (2007) "התבוננות אינטימית" – העצמת מתבגרים בסיכון באמצעות צילום דיגיטלי, בתוך: "מניתוק לשילוב" חוברת מס' 14, עמ' 145-156. הוצאת מנהל חברה ונוער משרד החינוך, תשס"ז.</p> <p>Photovoice</p> <p><u>חובה:</u> צור, א', (2017). צילום מקומות בבית הספר כצוהר לעולמם של תלמידים. מפגש לעבודה חינוכית-סוציאלית, (2015 - Vol. No. 41 - pp. 55-76 תמוז תשע"ה).</p> <p><u>רשות:</u> תמיר, ט' וקטן, מ' (2010). הצילום ככלי חינוכי - אני נראה משמע אני קיים. בתוך א' מכטר, (עורך) אוריינות חזותית: עיון, מחקר ויצירה. הוצ' רסלינג, תל-אביב, עמ' 289.</p>	

סרטים	מאמרים לקריאה	נושא	שיעור
	<p>כהן-עברון, ני (2005). בחינת יישומם של חינוך חזותי ופדגוגיה ביקורתית בגלריה בית-ספרית. בתוך: א' פלדי (עורך), החינוך במבחן הזמן 2 (עמ' 534-545). תל-אביב: רכס.</p> <p>Literacy through photography : חובה</p> <p>Hyde, K. (2010). Literacy through photography. Contexts, 9(2), 56-63</p> <p>Participatory Video : חובה</p> <p>Zoetl, P. A. (2013). Images of culture: Participatory video, identity and empowerment. International Journal of Cultural Studies, 16(2), 209-224.</p> <p>Digital storytelling : חובה</p> <p>Benmayor, R. (2008) 'Digital storytelling as a signature pedagogy for the new humanities', Arts and Humanities in Higher Education 7(1): 188-204.</p>		